

LOVE DATA WEEK

Międzynarodowe dni danych to wydarzenie mające na celu podnoszenie świadomości znaczenia właściwego zarządzania danymi badawczymi – ich udostępniania, przechowywania i ponownego wykorzystywania. Love Data Week celowo obchodzone są w tygodniu, w którym wypadają walentynki. W Bibliotece Głównej będziemy świętować je w dniach 13–17 lutego 2023 r.

WYLICZYĆ SMAK NAPOJU

Na świecie każdego dnia powstają ogromne ilości danych, które powiązane są ze wszystkimi dziedzinami życia. Według statystyk z lipca 2021 w samych tylko Indiach działało 5288 uniwersytetów, a w USA – 3216 wyższych uczelni¹. Wszędzie tam nieustannie prowadzi się badania naukowe, w toku których otrzymujemy dane. Dysponujemy jednak nie tylko informacjami ściśle naukowymi. Gros z nich tworzymy podczas naszych codziennych czynności życiowych czy też przy okazji realizowanych procesów biznesowych. Mają one kluczowe znaczenie we wszystkich dziedzinach gospodarki. Firmy, wykorzystując dostępne dane na temat swojej działalności, są w stanie lepiej identyfikować potrzeby klientów i oferować na tej podstawie nowe usługi lub produkty. Ciekawym przykładem może być tutaj koncern Coca-Cola. Producent zbierał dane z maszyn, w których klienci mogli łączyć smaki. Na podstawie ich analizy wprowadzono do sprzedaży nowy napój. Zinterpretowane i przetworzone dane pozwalają również wprowadzać usprawnienia w procesach technologicznych danego przedsiębiorstwa, m.in. w łańcuchach dostaw, a także szybko reagować na ewentualne usterki. Cała działalność niektórych firm opiera się na zbieraniu i przetwarzaniu danych. Wszyscy znamy takich potentatów jak Google czy Meta. W 2021 roku dochód tej pierwszej wyniósł ponad 257 mld USD².

BEZPIECZEŃSTWO

Przykłady te jasno pokazują, że dane mają konkretne przełożenie na ogromne zyski. Kluczowym pytaniem jest, jakie korzyści może z nich mieć zwykły obywatel. Wymienimy zaledwie klika: dane lokalizacyjne użytkowników smartfonów wykorzystywane są m.in. w mapach Google do informowania kierowców o korkach na drogach i ulicach miast. Współczesne samochody są coraz częściej wyposażane w zaawansowane systemy

sztucznej inteligencji, których działanie opiera się na zbieraniu i analizowaniu danych na drodze. Sprawiają one, że prowadzenie auta jest łatwiejsze, a przede wszystkim bezpieczniejsze. Mamy tu na myśli takie systemy jak powszechny dziś antypoślizgowy ABS czy nieco rzadziej jeszcze stosowany asystent utrzymania pasa ruchu. Dzięki przedniej kamerze, która monitoruje poziome oznaczenia na jezdni, przy prędkości ponad 60 km/h kierowca ostrzegany jest z odpowiednim wyprzedzeniem o zakłóceniach w prostoliniowym torze jazdy, co ma zmniejszać ryzyko kolizji.

Prawie wszyscy korzystamy z usług bankowych. Jak podaje portal PRNews.pl, w I kwartale 2022 roku banki prowadziły w Polsce ok. 35 600 000 kont osobistych. W tej sytuacji kluczowym wyzwaniem dla tych instytucji staje się bezpieczeństwo. Tutaj także pomocne okazują się dane. Firmy zajmujące się projektowaniem systemów bankowych wykorzystują dane pochodzące od użytkowników do tworzenia lepszych zabezpieczeń antyhakerskich. Warto wskazać przykład polskiej firmy Digital Fingerprints, która zajmuje się wprowadzaniem rozwiązań z zakresu biometrii behawioralnej. Na podstawie analizy zachowań użytkowników, takich jak tempo wprowadzania znaków i sposób poruszania kursorem myszy po stronie, tworzone są cyfrowe „odciski palca”. Dzięki nim można stwierdzić, czy zalogowana osoba faktycznie jest właścicielem konta. W ten sposób system bankowy dyskretnie pozwala ograniczyć liczbę włamań. Obecnie narzędzie to stosowane jest w mBanku. Klient podczas wybranych operacji proszony jest o wprowadzenie na stronie dodatkowego ciągu zadanych znaków.

DZIAŁAJ FAIR

Postawmy kolejne pytanie: co każdy naukowiec pracujący w Wojskowej Akademii Technicznej może, a nawet powinien uczynić podczas swoich badań, aby uzyskane zbiory

graf. Dominika Górska

danych można było łatwiej udostępnić i wielokrotnie wykorzystać w przyszłości?

Ważne jest, aby dane przygotować tak, by spełniały zasady FAIR:

- *Findable* – możliwe do znalezienia,
- *Accessible* – dostępne,
- *Interoperable* – możliwe do przetwarzania maszynowego,
- *Reusable* – możliwe do ponownego użycia.

Rekomendowane jest także jak najszybsze deponowanie opisanych zbiorów w odpowiednio dobranych, rekomendowanych, otwartych repozytoriach. Zarządzanie danymi badawczymi zgodnie z międzynarodowymi standardami wymagane jest obecnie przy realizacji projektów finansowanych m.in. przez Komisję Europejską i Narodowe Centrum Nauki. Jest też jednym z postulatów przyjętej w 2020 r. Polityki Otwartego Dostępu w Wojskowej Akademii Technicznej. Zespół ds. otwartej nauki Biblioteki Głównej na co dzień zapewnia pomoc w zakresie formalnego opracowania planu zarządzania danymi badawczymi oraz deponowania danych w Repozytorium Otwartych Danych RepOD. Teraz zaś, chcąc zachęcić Państwa do zwrócenia większej uwagi na wagę danych, przyłączamy się do międzynarodowych obchodów Love Data Week.

Zapraszamy do wzięcia udziału w organizowanych w jego ramach wydarzeniach:

- *Zarządzanie danymi badawczymi w polityce i praktyce NCN*. Szkolenie online poprowadzi Natalia Galica – główny specjalista ds. otwartej nauki w Narodowym Centrum Nauki,
- *Zarządzanie danymi badawczymi w Polityce Otwartego Dostępu w Wojskowej Akademii Technicznej*. Szkolenie online poprowadzi Ewa Kasperska – specjalista ds. otwartej nauki, pełnomocnik rektora ds. otwartego dostępu,
- *Udostępnianie danych w Repozytorium Otwartych Danych RepOD*. Webinar poprowadzi dr Natalia Greunpeter, pracownik zespołu Platformy Otwartej Nauki w Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego, koordynatorka działania Krajowego Biura Otwartego Dostępu OpenAIRE.

Polecamy także specjalnie przygotowaną akcję informacyjną na fanpage'u Biblioteki Głównej. Szczegółowy program na stronie Biblioteki www.bg.wat.edu.pl oraz w mediach społecznościowych.

- **Piotr Staniak**
Ewa Kasperska

¹ Według statista.com.

² Według globaldata.com.